

PHỎNG VẤN SÂU

Người phỏng vấn: Nguyễn Thị Văn

Người trả lời: Lê Thị Tý

Địa điểm: Xóm 1, thôn Trúc Ly, Võ Ninh, Quảng Ninh, Quảng Bình

NỘI DUNG

H: Em tên là?

Đ: Lê Thị Tý.

H: Bao nhiêu tuổi?

Đ: Dạ 42 tuổi.

H: Nhà em là hộ nghèo?

Đ: Vâng.

H: Hiện nay trong nhà có những ai?

Đ: Bốn mẹ con, 2 đứa con trai đầu đi làm ăn rồi. Một đứa học lớp 12 xong thi không đậu đi làm thêm để mai mốt ôn thi lại. Đứa là là đứa thứ 2. Còn đứa đầu đi miền Nam từ ra tết đến giờ chưa có đồng mô hết, đi làm ăn không cho về được đồng mô mà toàn xin tiền card điện thoại.

H: Thế là 2 con trai và 1 con gái?

Đ: Dạ.

H: Đứa lớn đi làm trong Sài Gòn, còn đứa thứ 2?

Đ: Làm dưới Đồng Hới ấy.

H: Còn đứa thứ 3 là con gái, cháu đang đi học, học lớp mấy rồi?

Đ: Học lớp mẫu giáo lớn, lớp 5 tuổi.

H: Thế còn chồng?

Đ: Chồng mất rồi.

H: Chồng mất lâu chưa?

Đ: Dạ chồng mất 2 năm rồi.

H: Thế 2 đứa lớn bao nhiêu tuổi?

Đ: Đứa 19 tuổi, đứa 18 tuổi.

H: Mãi về sau lại đẻ thêm một đứa con gái nữa?

Đ: Dạ, 12 năm sau mới đẻ đứa con gái nữa?

H: Thế chồng em mất là bị ốm à?

Đ: Dạ không, bị tai nạn, đi ăn ở Malaysia.

H: Đi xuất khẩu lao động?

Đ: Dạ không, đi làm ăn ấy, đi làm trầm, bị tai nạn.

H: Thế chồng đi làm trầm thế sao nhà nghèo thế này?

Đ: Dạ mới qua làm, đi được 2 – 3 tháng qua rồi bị tai nạn, có mô. Họ làm lâu mới nhiều, mới có. Bữa mất mẹ con ở nhà khổ, chứ không mất thì làm ăn cũng đỡ rồi.

H: Thế còn em làm gì?

Đ: Em ở nhà làm ruộng, bữa ni có làm nghề thả lưới trên sông ấy.

H: Sông này ý à?

Đ: Dạ, sông nước ngọt đó, làm chỉ đủ ăn thôi.

H: Thế nhà em được mấy sào ruộng?

Đ: 1 sào rưỡi.

H: Cả nhà mà được có 1 sào rưỡi thôi?

Đ: Dạ.

H: Từ trước đến giờ mà chỉ có 1 sào rưỡi thôi?

Đ: Được 3 suất, đứa đầu sinh năm 1994 thì được 1 suất chứ 2 đứa sau sinh năm 1995 với 2007 thì không có ruộng.

H: Thế em đi đánh lưới bèn?

Đ: Dạ.

H: Thế được cá hay được cái gì?

Đ: Được cá.

H: Được bao nhiêu thì bán đi?

Đ: Bán về mua thức ăn với lại lo tiền ăn học cho con, cũng không có được bao nhiêu, ngày được 3-5 chục thôi chứ cũng không có nhiều. Bữa ni nước sông nhiễm mặn nên cá cũng không có mấy.

H: Sông nước ngọt là sông Nhật Lệ ngoài kia chứ gì?

Đ: Dạ không, sông trước mặt này, dạng như ao hồ rứa .

H: Thế xong bắt đầu nước mặn vào thì không có cá nữa?

Đ: Nước mặn nó đẩy vào thì sót mất cá hẳn đi. Vừa rồi bão với lụt to là nước mặn nó đẩy vô, cho nên cá ở trong sông ít.

H: Thế 1 đêm đi thế thì được bao nhiêu cá?

Đ: Dạ được khoảng 4-5 rúa.

H: Đêm nào cũng đi à?

Đ: Đêm nào cũng đi, khôe thì đi, còn đau với gió to thì thôi nghỉ.

H: Trước chồng chưa đi làm trầm thì ở nhà làm gì?

Đ: Ở nhà đi xây, đi xây dựng đó, đi làm công cho họ rúa.

H: Thế 3 đứa con thì đứa bé đang đi học, thế còn đứa lớn em cũng nói đi làm từ tết đến giờ chẳng có tiền, còn đứa thứ 2 đi làm thì có tiền không?

H: Dạ mới đi làm, đi thi đại học quân sự ở ngoài Hà Nội đó, thi không đậu thì bảo thôi đi làm bòn tiền để sang năm thi lại, thi các trường khác thì em không đủ nuôi, thi quân sự thì may có bên nhà nước nuôi thì cũng đỡ, nên là ước mơ cho đi học đại học quân sự đó, nhưng thi không đậu.

H: Như vậy là nó đi làm thêm ở bên Đồng Hới, buổi tối nó về đây ăn cơm?

Đ: Dạ không, ở lại luôn.

H: Thế ở nhà chỉ còn 2 mẹ con thôi? Thì ban ngày em cho con bé đi học, thế đêm em đi thì lưới thì?

Đ: Gửi con cho bà nội.

H: À lại phải gửi con cho bà nội thì cũng vất vả nhỉ, thế với chỗ cá mú mà em kiếm thì có đủ sống cho hai mẹ con không? Rồi cả tiền học cho nó nữa?

Đ: Dạ có vay mượn rúa nữa, phải sắm lưới chài. Mùa mưa thì nghỉ nhiều, chỉ có mùa hè mới làm.

H: Thế cha mẹ 2 bên ở gần đây à?

Đ: Dạ xa. Ngoại thì ở trên Gia Ninh, cũng trong huyện, còn nội thì ở đó. Nội cũng vất vả, còn miếng bà, ông thì mất, mất do tai nạn.

H: Thế em còn ruộng thì có cấy lúa không?

Đ: Dạ có, không cấy mà gieo, cũng không lời mấy, chẳng qua làm lấy cái ăn. Làm ruộng thì tiền cày, tiền lồng cũng nhiều rồi, còn phân giống cũng nhiều rồi. Cũng đủ ăn, có lúa trong nhà khỏi đi mua gạo là được rồi. Ba bốn mẹ con thì không đủ ăn, phải đi mua gạo. Bữa ni còn 2 mẹ con thì cũng đủ ăn.

H: Thế em có chăn nuôi gì không?

Đ: Không, ở đây nuôi heo, lụt với bão thì rằng mà nuôi được. Hôm bữa 2010, lụt lên trên đây này, lên trên nóc nhà, vô trong nhà là ngập đầu miềng.

H: Thế cơn bão rồi thì sao?

Đ: Tóc hết mái, đóng cửa lại rồi chạy chứ có dám ngồi trong nhà đâu.

H: Nhà mình có thuyền không?

Đ: Dạ có.

H: À thuyền em đi đánh lưới đấy à, bây giờ em để ở ngoài bến kia à?

Đ: Vâng.

H: Thế tối nay có đi không?

Đ: Dạ, tối mô cũng đi cả, rảnh là đi còn không thì thôi.

H: Năm nào ở đây cũng có bão, có lụt thế thì cuộc sống của em nó bị ảnh hưởng như thế nào? Cuộc sống hàng cũng như là sản xuất, làm lưới trên sông có bị ảnh hưởng như thế nào?

Đ: Thì cũng phải lo sợ chứ, lo sợ ảnh hưởng, cũng phải đi làm chứ, không đi làm lấy gì mà ăn, khi nghe tin bão, đài báo bão thì nghỉ ở nhà.

H: Thế cái ruộng thì bị ảnh hưởng như thế nào?

Đ: Ruộng lúc đó thì gặt hết rồi, lúc đó mùa gặt rồi, tháng 8, tháng 9 gặt rồi.

H: Thế cái ruộng đấy có bao giờ bị nước mặn vào không?

Đ: Dạ có chứ, có năm nước mặn vào là lúa chết hết, phải gieo đi, gieo lại 2-3 lần, có khi không còn giống mà gieo, mua giống của hợp tác xã về nhưng hết có khi phải lấy lúa ăn ra mà gieo vì không còn lúa giống. Có những năm bắc rét với nước mặn là không gieo được, phải để trời ấm lại mới gieo được.

H: Thế năm nay thế nào?

Đ: Năm ngoái với năm nay miềng mần giống ngắn ngày nên hẳn đỡ bị hơn. Mấy năm trước mần giống dài ngày, rét là hẳn chết.

H: Việc làm giống ngắn ngày hay dài ngày là o mình quyết định hay xã quyết định?

Đ: Xã chứ. Bữa ni có xã họ lo, đến khi mua giống rồi họ đưa về. Đến ngày ngâm giống, bỏ phân là họ loa hết.

H: Nếu thiếu thóc thì mua của ai?

Đ: Mua ở chợ, chợ họ bán, thì miềng phải làm nghề khác lấy tiền mà mua.

H: Như em nói như thế là đi làm lưới cũng bị ảnh hưởng, nếu như nước mặn nó mà vào thì cá nó cũng đi mất?

Đ: Dạ, lụt lội thì cá nó đi theo nước.

H: Bộ lưới đáy có tốn tiền không?

Đ: 1 triệu đến 2 triệu, còn đò thì 8 triệu. Bữa ni đò phải 15-20 triệu.

H: Nhưng mà cái đợt bão lũ đáy là mình vẫn giữ được đò, được lưới?

Đ: Đò lưới thì mang về nhà, đưa đò lên trên khô mà nó còn bay được.

H: Thế ngoài làm lưới bén thì em có làm nghề gì khác không?

Đ: Không. Không buôn bán làm thêm chi hết.

H: Thế chăn nuôi thì không có gì?

Đ: Không, chỉ có mấy con gà thôi chứ vịt cũng không nó chỗ để nuôi nữa. Lụt đất nó ướt nên bữa nay cũng không làm chi được.

H: Thế thì ban ngày ở nhà, tối đi đánh lưới?

Đ: Đi ban tối, ban ngày mà rảnh thì cũng đi ban ngày.

H: Thế ở đây các phụ nữ khác có đi làm lưới như em không?

Đ: Không. Miếng cũng theo nghề, do nhà chồng với nhà chồng làm nghề nớ. Có nhà họ làm có nhà không. Ở đây họ cũng đi nhôm nhựa, buôn bán. Họ nhờ chồng chứ em có chồng thì chồng làm chứ em cũng không làm.

H: Thế trước có chồng mình có đi làm thế không?

Đ: Không. Có con với có chồng làm, chỉ có đi chợ thôi. Bây giờ không có chồng thì phải làm nuôi con.

H: Thế hôm nào không đi lưới thì có đi buôn đi bán gì không?

Đ: Dạ không.

H: Thế cái đất mà nó cứ bị lụt, bị mặn vào như vậy thì mình có phải đầu tư tốn hơn không? Ví dụ như đất tốt thì một sào được ngàn này thóc, nhưng vì đất nó như thế thì nó có bị ảnh hưởng nhiều không? Mình có phải đầu tư thêm tiền phân, tiền ro không?

Đ: Dạ có chứ phải đầu tư thêm chứ. Năm vừa rồi chuột ăn nhiều ni, làm một sào được 3 bao thóc.

H: Ba bao thì được bao nhiêu?

Đ: Được 1 tạ.

H: Thế đầu tư cho nông nghiệp như thế thì mình có đủ chi phí không? Em có đủ tiền hay cũng phải vay mượn?

Đ: Thì cũng phải vay mượn, vay trước, trả sau rứa.

H: Vay của ai?

Đ: Vay của chị em, cứ làm nghề rồi bòn bòn nộp tiền cày, tiền lồng.

H: Thế con đi học em có phải vay mượn không? Năm ngoái chẳng hạn, có 1 thằng đi học lớp 12 em có phải vay mượn không?

Đ: Có chứ, phải vay mượn chứ. Chị gái với thằng cậu cũng cho với tài trợ nữa, cho 1 triệu 2 triệu đi học thêm nữa. Còn ăn học thì mẹ lo tiền nớ.

H: Cái nhà bé thế này thì ngủ vào đâu?

Đ: Hai thằng về thì có khi phải đi chỗ khác ngủ, hoặc tới bà nội ngủ. Nhà không có chỗ. Bữa tẻ hấn trải chiếu xuống nằm hoặc tới bà nội hấn nằm.

H: Bao nhiêu năm nhà vẫn bé như thế này à?

Đ: Dạ, mười mấy năm rồi đó. Từ 1996 đến chờ vẫn ở rứa đó. Nền nhà là nền ruộng, đất ruộng. Nhà ni mùa hè là nóng lắm, mùa hè phải phải tháo chỗ ni ra cho nó mát.

H: Nhà em có bao giờ nước nó ngập lên đến chạn không?

Đ: Không. Chưa lên đến đ, lên gần ngang ổ cắm điện.

H: Thế lúc nó ngập thế là mình phải đi sang nhà khác?

Đ: Nhà bà nội hoặc nhà khác.

H: Nhà bà nội cao hơn à?

Đ: Dạ, đất ngày xưa có nền cao hơn.

H: Thế mỗi lần nó ngập như thế thì em phải chuẩn bị những cái gì?

Đ: Chuẩn bị thức ăn, uống với gói gém đồ đạc để chuẩn bị đi.

H: Thế mỗi lần chuẩn bị như thế thì tốn khoảng bao nhiêu tiền?

Đ: Cỡ 4-5 trăm nghìn chi rứa. Mùa mưa thì chuẩn bị cơm gạo, tiền với mì tôm.

H: Mỗi 1 lần khoảng 5 trăm có đủ không?

Đ: Ở đây hấn lụt lâu khoảng 1 tuần, khoảng 3-4 ngày nước nó xuống là lo đi làm nghề rồi, khi mà nước lên thì nghỉ chứ nước xuống một cái là lo đi làm nghề, buông lưới, buông chài là có thức ăn rồi.

H: Em làm cái lưới đấy, nếu em là phụ nữ thì nó vất vả như thế nào?

Đ: Dạ, nếu đi 2 người thì khỏe, chứ miếng đi 1 người vừa chống vừa chèo, miếng thua họ chỉ được 1 nửa thôi. Trời mà mưa to thì không đi được phải đi với họ, đi với người hàng xóm.

H: Em đi ngay đây hay đi xa?

Đ: Đi cách đây khoảng 2km, chèo thuyền đi.

H: Thế buổi tối mấy giờ đi?

Đ: Khoảng 6-7 giờ tối, bữa ni là đi cả đêm, giăng cả đêm, không có cá nên phải đi cả đêm rứa.

H: Thế em thấy trước đây so với bây giờ, cách đây khoảng 5-10 năm thì tình hình bão lụt hoặc nước mặn nó tràn vào so với bây giờ là như thế nào?

Đ: Bữa tê thì ít hơn, bữa ni có làm đường sau nên nước tràn lên tê nên là lụt nhiều hơn, to hơn. Bão bữa ni thì càng ngày càng mạnh hơn. Cái bão bữa tê to hơn bão năm 1983 kìa.

H: Năm 2010 thì nước nó vào đây lụt đầu, thế còn năm ngoái với năm nay thì sao?

Đ: Năm ngoái với năm nay nước chưa vô nhà nên chưa dọn đồ đi, nếu vô nhà cũng lo dọn đồ đi. Máy đưa con điện về nói *“Nước vô ngang mô rồi? em bảo nước nhà chưa vô, bọn nó bảo đi chứ còn chi nữa, em bảo đi gì, khi mô nó vô đã rồi đi”*.

H: Thế vì sao lại chưa muốn đi?

Đ: Vì nước to mới đi, chứ nhỏ tới nhà người ta làm gì, cứ ở trong nhà đã, khi mô nước to là đi, có thuyền là đi.

H: Thế vừa rồi em nói mưa tốc gió blô xi măng trên này, thế ngoài này có bị sao không?

Đ: Ngoài này tốc hết, mới lợp lại đó chứ.

H: Thế lợp lại mất bao nhiêu tiền?

Đ: Dạ hết 5 trăm là ở ngoài ni với trong ni nữa, chứ bên ni chưa làm được. Bên ni hôm bữa cũng tốc hết, cũng lợp tôn bên chỗ cái bể đó.

H: Có phải nợ tiền không hay là có tiền mua?

Đ: Dạ nợ chứ, nợ làm rồi trả, nợ hết 5 trăm xong về làm trả.

H: Thế em ở đây thì em có nghe ngày xưa ông/bà, cha/mẹ mình nói với mình các kinh nghiệm dự đoán bão lũ không? Ví dụ như là nhìn hiện tượng thiên nhiên gì thì sẽ biết có bão, có mưa? Em có biết không?

Đ: Dạ không, chỉ có biết mưa với lụt là kiến bò với trở trời, trời “dám vàng thì gió dám đổ thì mưa” đó, kiến bò lên tường là nó trở trời là mưa với lụt. Còn “dám vàng thì gió dám đổ thì mưa” đó.

H: Kiến bò như thế nào?

Đ: Kiến bò lên tường đó rứa là nó trở trời là chuẩn bị lụt đó.

H: Kiến nào?

Đ: Kiến lửa, kiến đỏ đỏ.

H: Thế ngoài ra em có biết cái gì nữa không? Em có nghe các ông/bà già nói đó, em nghe được cái gì thì em kể cho chị?

Đ: Chỉ có nghe bông lau nở là hết lụt, không có gì nữa.

H: Em đi làm nghề cấy thì có câu nào để cho người làm nghề biết là sẽ mưa, sẽ gió không?

Đ: Trờ trờ thì phèn nó sọc lên, với nóng nước. Mỗi lần mà chuẩn bị mưa là nước nó nóng như nước sôi.

H: Có ai nói lúc bắt được con cá thì con cá như thế nào là sắp lụt, sắp bão không?

Đ: Dạ không?

H: Cái trờ trờ sọc phèn với nước nóng như nước sôi là em tự biết hay người lớn nói?

Đ: Người lớn nói, tự biết nữa, mỗi lần ra chỗ phèn nó bốc lên là trời mai mưa gió.

H: Có đúng không?

Đ: Đúng, trời mai mưa là nước sọc phèn đỏ lên.

H: Còn gì nữa không? Nếu mà đi lượi thì người ta còn nói đến hiện tượng gì nữa không mà em thấy thực tế cũng đúng?

Đ: Đúng.

H: Thế có ai nói gì về hiện tượng như thế nào thì nước mặn nó sẽ vào hoặc như thế nào thì không có nước mặn, nó liên quan đến việc mình trồng lúa ý?

Đ: Thì cửa cống khi bão lụt nó thì có nước mặn vô, còn không thì thôi. Năm ni là mưa nhiều, qua tháng 10 vừa rồi còn có mấy trận mưa to. Đây lụt không to, chỉ mưa to thôi. Bão, gió nhiều.

H: Ruộng nhà em có gần đây không?

Đ: Ở xa, cách 4-5 km tê cơ, đi làm cái gì cũng thuê hết. Hôm nào gặt lúa thuê chở từ bên đây về cũng hết 50 chục ngàn rồi, bữa ni cái gì cũng thuê, cắt cũng bằng máy rồi, cả làng như thế miêng cũng lo mà cắt theo họ rứa đó. Miêng cứ cầm bao qua, nộp tiền vô là máy gặt thôi, xong thì chở lúa về cũng thuê máy, thuê xe chở về.

H: Ruộng xa quá nhỉ, nhưng tại sao ruộng lại xã thế?

Đ: Cũng không biết nữa, vì dân cư ở tê họ chia thế nên bây chừ cũng không biết nữa. Hôm bữa chồng về kêu nhiều người ruộng bên Hàm Ninh, nhà ở bên Võ Ninh nhưng ruộng mãi bên Hàm Ninh.

H: Cả xóm ruộng ở bên đây à?

Đ: Cả thôn Trúc Ly ruộng ở bên ấy, bên này ao hồ hết. Hình như đất thổ cư họ chia như rúa sao răng ấy. Em lấy chồng về 20 năm nhưng thấy đất làm bên nó rồi.

H: Thế còn những hôm mưa lụt ở đây nó có rút nhanh không?

Đ: Cũng nhanh, đến khi lụt cầm chừng một cái là nước nó tự xuống rồi đó, rút xuống rồi đó chứ hẳn không ngâm lâu, chỉ có mưa thêm là hẳn đọng lại 1 ngày 2 ngày.

H: Thế vào những ngày mưa lụt như thế thì gia đình em cũng như các gia đình khác thì ứng phó như thế nào?

Đ: Chuẩn bị gạo cơm, đồ ăn. Mưa gió thì ở nhà chứ còn làm gì nữa, đến khi chờ ráo thì lo đi làm nghề.

H: Em có bao giờ phải đi sơ tán ở đâu xa chưa?

Đ: Chưa.

H: Chỉ có loanh quanh trong xóm này thôi, mình có người nhà cũng có thể đến được à?

Đ: Dạ, vì miếng có đồ rồi, nếu lụt là đi tới.

H: Thế lúc mà mưa bão như thế, nhà em thì cũng neo đơn, có mỗi 2 mẹ con thì có ai đến hỗ trợ không, giúp đỡ không?

Đ: Thì có chú tới với có con làm ở trên Đồng Hới điện lên, khi mà bão thì mẹ đi trước, con đi sau.

H: Thế ở trong thôn, trong xóm có ai giúp mình không?

Đ: Không, thì nhà ai lo nhà đấy rồi, có mô mà giúp. Khi mà bão to thì họ tới bảo chuẩn bị dọn nhà dọn cửa.

H: Ai bảo dọn?

Đ: Các chủ ở bên, biết hoàn cảnh như thế rồi họ bảo tranh thủ dọn nhà, dọn cửa không lúc mưa to gió lớn ai dọn cho.

H: Ví dụ như nước nó ngập thì có ai mang thuyền đến đón 2 mẹ con đi không?

Đ: Điện cho chú tới, với có con.

H: Thế em thấy trong xóm mọi người có giúp nhau không?

Đ: Có chứ, nhà ai cao thì thôi, nhà ai thấp họ lo tới nhà cao rúa đó.

H: Thế ngoài ra mọi người còn giúp đỡ nhau những gì nữa, ngoài việc cho đến ở nhờ?

Đ: Thì cơm ăn, nước uống, đến ở đó thì phục vụ cơm nước. Họ nấu ăn thì nấu cho miếng ăn luôn, khi nào hết bão thì về.

H: Nhờ thì nhờ người nhà hay sang nhà hàng xóm có được không?

Đ: Nhà hàng xóm được chứ.

H: Người ta có giúp chằng chống nhà cửa hoặc kê cao đồ đạc không?

Đ: Dạ không, trong nhà miêng chuẩn bị trước rồi. Có thằng con trai làm bên Đồng Hới điện lên bảo mẹ cột nhà, cột cửa xong là đi rứa.

H: Ở đây ngoài cái việc đùm bọc như thế rồi mọi người có giúp đỡ thêm cho vay, cho mượn. Ví dụ mình nghèo hơn mình không có, nhà họ thì khá hơn, thí dụ mình thiếu tiền để mua đồ ăn hoặc là chuẩn bị các thứ thì mình có vay mượn được của ai không?

Đ: Dạ có chứ, vay mượn chị em.

H: Vay tiền?

Đ: Vâng.

H: Có trả lãi không?

Đ: Có mô mà lãi, vay thì vài ngày là trả hoặc 1 tuần, nửa tháng gì đó, chị em có mô mà trả lãi.

H: Thế ở trên xã trên, trên thôn người ta có giúp gì không? Ví dụ Ủy ban xã lúc mà bão lụt thì người ta có phát loa truyền thanh cho dân không?

Đ: Có, thông tin bão về.

H: Họ còn giúp gì nữa?

Đ: Đến bữa bão thì có cứu trợ cho mỗi nhà được 7 cân gạo, 6 gói mì tôm.

H: Lâu chưa?

Đ: Hôm bão mấy ngày, bão 11, 12 đó. Bão số 12 mỗi nhà được 7 cân gạo. Họ chia đều.

H: Em thấy họ chia như thế có hợp lý không, vì ở đây có thể ngập nhiều hơn các thôn khác?

Đ: Các thôn khác thì ai phân bì được, ai biết mô được, trong xã họ chia cho rứa, về thôn cũng như rứa. Bởi vì nhà giàu cũng như nhà nghèo, đôi khi bão nhà nghèo bì nhiều hơn nhà giàu, bị tốc mái, mất mát nhiều hơn chứ.

H: Tức là bão nhà nhà nghèo bị thiệt hại nhiều hơn, nhưng mà cũng chỉ được chia giống nhà giàu thôi.

Đ: Dạ.

H: Những hình thức hỗ trợ dân như ban phòng chống bão lụt hoặc là dân quân, du kích vào lúc mưa bão ngập, người ta cũng đi một số các gia đình khó khăn để người ta giúp đỡ. Ở đây có những người như thế không?

Đ: Dạ có.

H: Thế nhà em có được giúp gì không?

Đ: Thì họ đi ra ngoài đường, họ nói coi mà chuẩn bị chằng chống nhà cửa, chuẩn bị mà đi nhà khác, chứ ngồi nhà rứa là không an toàn, phải đi vậ thôi.

H: Trong thôn người ta có hỗ trợ không? Ví dụ bác trưởng thôn hay những người lãnh đạo trong thôn, người ta có giúp đỡ các gia đình bị bão lũ không? Những gia đình nghèo như gia đình em thì có được giúp đỡ gì không?

Đ: Dạ, chưa có giúp đỡ chi hết, nhà tốc mái bay ngói cũng chưa có cái chi hết.

H: Bây giờ lúa cứ làm theo lịch nông nghiệp của hợp tác xã thôi, còn lưới bện thì làm tự lập.

Đ: Dạ tự lập.

H: Thế thuyền với lưới đáy em sắm từ trước, em có phải vay mượn không?

Đ: Dạ sắm từ trước, từ hồi chồng còn.

H: Trước chồng còn chồng có đi lưới không?

Đ: Dạ có.

H: Thế em có phải đi không?

Đ: Không. Chồng với con đi. Bây giờ chồng mất miếng mới phải đi.

H: Thế chồng mất ở bên Ma Lai à?

Đ: Dạ.

H: Thế mới đi đã bị mất luôn à?

Đ: Đi được có 3 tháng thì gặp tai nạn.

H: Tai nạn như nào?

Đ: Cây đập lên đầu máu chảy không cấp cứu được.

H: Thế làm thế nào mà đi sang được Ma Lai.

Đ: Làm hộ chiếu có người dẫn đi, dạng như lái buôn đó.

H: Đi máy bay?

Đ: Dạ không, đi bằng xe qua cửa khẩu, đi đường bộ. Đi qua Lào, Thái rồi sang Ma Lai.

H: Thôn mình có nhiều người đi Ma Lai không?

Đ: Dạ nhiều, bữa ni họ đang còn đi đó.

H: À cứ đàn ông, thanh niên là đi? Họ làm thế có kiếm được không?

Đ: Nhiều, những nhà mà giàu có bây giờ là nhờ đi Ma Lai chứ rằng nữa.

H: Nhưng mà bắt đầu từ bao giờ mọi người đi trăm.

Đ: Đi lâu rồi, chồng em không may mắn đi làm không có thời thôi, chứ họ đi là họ trúng nhiều lắm. Chỗ mô họ đi cũng có hết. Còn chồng em đi không về rồi, đi không về rồi. Từ em mới lấy chồng về là có trăm rồi, 20 năm rồi.

H: Thế chồng đi đợt đấy có tốn nhiều tiền không?

Đ: Dạ không, chỉ làm thủ tục, rồi lái họ đưa miếng qua, rồi miếng làm miếng chả cho lái dần dần.

H: Lúc chồng em bị chết thì mọi người có đến quan tâm, thăm hỏi rồi hỗ trợ gì em không?

Đ: Chỉ có bà con, hỗ trợ thì lo lắng cho gia đình rứa đó, đưa xác về rồi cũng làm lễ, cũng truy điệu đưa vô lăng mộ làng hoàng. Bà con, anh em, chú bác rồi họ hàng giúp thôi.

H: Còn ở xã?

Đ: Xã không. Thôn thì đưa xác về quan tâm, có tới hỏi thăm, cũng đi viếng rồi rứa, chứ còn hộ trợ thì có mô mà hỗ trợ, tai nạn phải ai thì phải chịu rứa.

H: Bây giờ trong thôn vẫn còn nhiều người bên đấy đi làm?

Đ: Dạ. Nhiều người bị tai nạn cũng mất, tề cũng có một nhà bị, toàn bị tai nạn, bị cây đập.

H: Nếu mà xảy ra rủi ro là do bị tai nạn thôi.

Đ: Bị tai nạn.

H: Thế biết là đi rủi ro tai nạn thế sao còn đi, không ở nhà làm ăn cho rồi?

Đ: Thì ai cũng đi muốn cái may, chứ ai đi muốn cái rủi à. Cho nên ai cũng muốn cái may, có tiền để về mà làm nhà cho vợ, cho con, chứ ai ngờ mà đi xả thân, xả xác.

H: Thế ở thôn Trúc Ly này có ai đi xuất khẩu lao động không hả em?

Đ: Dạ ít, đi xuất khẩu về làm ăn cũng không ra cái chi.

H: Thế em có tham gia Hội Phụ nữ không?

Đ: Dạ có chứ.

H: Thế HPN có có quan tâm hỗ trợ gì em không?

Đ: Dạ không, hội phí cũng nạp đảng hoàng, họ đến thăm viếng, xong là xong.

H: Những ngày bão lũ Hội Phụ nữ có vai trò gì không?

Đ: Dạ không, tự ai lo nấy thôi.

H: Bây giờ việc làm ăn của em như là trồng lúa hoặc là làm lưới thì có thay đổi gì so với trước vì nó có bão, có lụt như thế thì mình làm ăn mình có thay đổi để mà nó thuận với thời tiết không. Chẳng hạn như mình trồng lúa như thế nào mà mình gặt được về rồi nó mới lụt, hoặc mình đi làm cá mình cần cứ như thế nào để gặp các con nước mà mình không bị rủi ro ấy? Em thay đổi như thế nào?

Đ: Thay đổi theo thời vụ, theo thời tiết của trên, còn làm lưới thì nghe đài báo, mưa gió, trời trở thì lo mà nghĩ, còn làm ruộng thì theo thời vụ của xã, của thôn họ đề nghị.

H: Thế họ phổ biến như thế nó có thích hợp không?

Đ: Dạ thích hợp chứ.

H: Thế bữa trước thì sao?

Đ: Trước làm đúng thời vụ nên hay mất nhiều, mưa gió với lụt là hay mất nớ. Bữa ni có giống ngán ngày, có lịch rồi, làm theo lịch là đỡ hơn.

H: Thế ở đây em thấy ở xã có chính sách gì về phòng chống bão lụt không?

Đ: Không có chính sách chi hết.

H: Thế mỗi lần có bão, có lụt người ta có thông tin đầy đủ cho nhân dân không?

Đ: Có loa đài báo rồi đấy, mới có loa của thôn.

H: Có kịp thời không?

Đ: Có kịp thời, mới lại miềng coi ti vi với đài rứa.

H: Trong mấy năm gần đây có xảy ra trường hợp mất tài sản hoặc chết người vì không ứng phó kịp với lũ lụt không?

Đ: Dạ ít.

H: Thế em thấy rằng là bây giờ để cho nhà mình có thể ứng phó được với phòng chống bão lụt tốt hơn, hoặc địa phương ứng phó với bão lụt tốt hơn thì người dân với địa phương cần phải được hỗ trợ thêm những gì?

Đ: Hỗ trợ thì cho vay vốn để mần nhà, mần cửa cho nó cứng cáp hơn, cho hấn cao ráo hơn, chứ nhà thấp có mô mà phòng chống được. Chỉ có bây giờ vay vốn hoặc cấp trên cho để mần cái nhà cái cửa cho khỏi lo lụt bão nắng mưa, chứ bây chờ nhà thấy thế ni rằng mà phòng chống bão được, nhờ con nhưng con còn dại, còn lo mần ăn, lớn rồi mà không nhờ được cái chi hết.

H: Thằng đi Sài Gòn nó làm gì?

Đ: Đi học phụ lái xe, lái xiếc gì trong đấy, lái máy xúc, máy ngoạm gì đó, đi làm công nhân nhưng mà trước tiên họ cho đi phụ trước đó, mai mốt cho đi học nghề.

H: Cuộc sống gặp khó khăn thì em tìm sự giúp đỡ của ai trước tiên?

Đ: Bà con rứa đó, chị em bên nội, bên ngoại giúp đỡ rứa đó. Nhiều khi con trái gió trở trời về kêu mẹ rứa đó, khi xưa có ba thì hẳn đỡ.

H: Rồi chị cảm ơn.

KẾT THÚC PHÒNG VẤN!